

KADIN SUÇLULUĞU: KAYSERİ ÖRNEĞİ

CRIMINALITY OF WOMEN: KAYSERİ CASE¹

İrfan AKPINAR²

Özet

Bu araştırma, eski hükümlü kadınlarla yapılan görüşmeler yoluyla, kadın suçluluğunun boyutlarını analiz etmek ve Kayseri'deki kadın suçlu profilini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırma verileri, Kayseri'deki 13 eski hükümlü kadınla yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Araştırmada, kadın suçluluğunun sosyal, kültürel ve ekonomik sebepleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, Kayseri'de kadınlar tarafından malvarlığına karşı işlenen suçlarda kültürel faktörlerin; hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlarda ise namusunu koruma ve aile içi şiddete maruz kalma gibi sebeplerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kadın Hükümlü, Kadın Suçluluğu, Kayseri, Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Faktörler

Abstract

This research was conducted through interviews with ex-convicted women to analyze the dimensions of women criminality and to establish its woman criminal profile in Kayseri. The qualitative research method was adopted in the study. The research data was collected with interviews with 13 ex-convicted women in Kayseri. In the research, it was tried to determine the social, cultural and economic reasons of female delinquency. As a result of the investigation, there are cultural factors in crimes committed by women in Kayseri against their property; in crimes against life and body immunity, it has been concluded that the reasons for protecting his integrity and exposure to domestic violence have been effective.

Keywords: Crime, Women Convict, Women Criminality, Kayseri, Social, Cultural and Economic Factors

¹ Bu makale, yazarın “Suç Olgusu, Suç Teorileri ve Kadın Suçluluğu: Kayseri Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünden oluşturulmuştur.

² Doktora Öğrencisi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri/Türkiye. E-Posta: irfanakpinar025@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5810-0974

GİRİŞ

Suç; ortaya çıkma sebepleri, sonuçları ve toplumsal hayat üzerinde meydana getirdiği etkileri yönünden, sosyal bir olgudur. Bu nedenle, suç olgusunun irdelenmesinde sosyoloji biliminin ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Zira suç, toplumsal düzeni ihlal eden bir davranışın yine toplumsal bir ortamda sergilenmesiyle oluşmaktadır. Bu bağlamda, normatif kuralların oluşumu, kültürel değerler ve toplumsal yapı gibi pek çok unsur, suç olgusunun sosyolojik olarak ele alınmasında dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir. Dolayısıyla, suç olgusunun açıklanması, sosyolojik bir bakış açısı gerektirmektedir.

Durkheim'a (1947) göre hızlı sosyal değişimler, toplumsal karmaşaya yol açarak kolektif bilinci zayıflatmakta ve onun bütünleştirici gücünü zedelemektedir. Kolektif bilincin tahrip olması, geleneksel toplumsal değerler üzerindeki sosyal uzlaşımın yıkılması anlamına gelmektedir. Bu durum ise toplumsal ayrılmaya ve anomiyeye yol açmaktadır. Böylelikle anomi, sapma ve suçun ana kaynağı olmaktadır (Kızmaz, 2013, s. 232).

Çağımızda, her şey baş döndürücü bir hızla değişmektedir. Bilim, teknoloji, hukuk ve ekonomi alanlarının öncülüğünde gerçekleşen bu değişimler, sosyal yaşamda insanların tutum, düşünce ve davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Olumlu etkiler sosyal uyumu pekiştirirken, olumsuz etkiler ise kural dışı, uyumsuz ya da suç davranışlarının oluşmasına neden olabilmektedir. Günümüzde bu tür davranışların en dikkat çekenlerinden biri de kadınların gerçekleştirdiği, bu nedenle de “kadın suçluluğu” olarak ifade edilen tarzıdır.

Kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal hayatta giderek artan bir şekilde yer almaya başlamasıyla birlikte kadın suçluluğunda da belirgin bir artış görülmüştür. Ayrıca sosyo-ekonomik yapıda hızla ortaya çıkan değişimler, genelde suçun özelde de kadın suçluluğunun bariz bir şekilde yükselişini de beraberinde getirmiştir. Fakat kadın suçluluğundaki yükselişi yalnızca sosyal, ekonomik, hukuki ve siyasal yapıdaki değişimlere bağlayarak izah etmeye çalışmak, kadın suçluluğunun açıklanmasında yetersiz kalacaktır. Başka bir ifadeyle, çok sayıda faktör, suç oranlarının ve kadın suçluluğunun yükselişi konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Bilhassa kadın suçluluğu açısından Türkiye'nin kendine has koşulları vardır. Sosyal bir olgu olan suç, içinde bulunduğu kültürel yapıya bağlı olarak kendine has özellikler gösterebilmektedir. Kadın suçluluğuna da bu açıdan bakıldığında, kadınların suç deneyimleri ile yaşantılarını ve içinde buldukları kültürel ortamı birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye'deki kadın suçluluğunu anlamak, belli altkültürleri ve onların kadınlar üzerinde yarattığı baskıları da anlamayı gerekli kılmaktadır.

Bu makalenin temel argümanı: Aile yapısı, eğitim, gelir, yaşam standardı gibi sosyo-ekonomik etkenlerle, altkültürel gruplara üye olma ve suç davranışları arasında doğrudan bir

ilişkinin bulunmasıdır. Böylelikle suç, taklit edilebilir ve öğrenilebilir bir olgu olarak karşımıza çıkar. Bunun yanında özellikle toplumsal değişimlerden en çok etkilenen kesimin kadınlar ve çocuklar olduğu düşünüldüğünde, bu araştırmada kadın suçluluğu olgusu ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlarda ele alınarak açıklanmış ve Kayseri’de kadın suçlularla ilgili bir profil oluşturulmaya çalışılmıştır.

1. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Araştırma, betimleyici bir durum çalışması çerçevesinde yürütülmüştür ve toplanan veriler, Kayseri’deki kadın suçluların sosyal, kültürel ve demografik özellikleri hakkında bir fikir vermektedir.

Araştırma kapsamında, Kayseri’de 15.02.2016–15.12.2016 tarihleri arasında Yavuzlar, Gazi Osman, Battalgazi ve Argincık mahallelerinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri 13 eski hükümlü kadınla, bu yerlerde ikamet eden dört cezaevi çalışanı yardımıyla görüşmeler yapılmıştır. Cezaevi çalışanları, mahallelerinde oturan eski hükümlü kadınlarla buluşmamız ve onlarla görüşme yapabilmemiz için gerekli ortamı hazırlayarak araştırmaya destek sağlamıştır. Nitel araştırmanın bir boyutunu da, yine bu mahallelerde oturan ve kadın hükümlüleri tanıyan her mahalleden birer kişiyle ve beş cezaevi çalışanı ile yapılan görüşmeler oluşturmaktadır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşmelerde cezaevi çalışanları ve mahalle sakinlerinin kadın suçluluğuyla ilgili düşünceleri irdelenmiştir. Araştırma verileri, gerçekleştirilen mülakatlardan derlenen notların okunmasıyla oluşturulmuştur. Ulaşılan verilerin, alana dair literatürün kavram, terim ve betimlemeleri göz önünde tutularak kategorileri ve alt kategorileri oluşturulmuştur.

Araştırmada ele alınan olay ve olgularla ilgili bilgilerin yer aldığı yazılı belgelerin detaylı bir şekilde taranarak bu bilgilerden yeni bir bütünlük oluşturulmasına metin/doküman analizi denilir (Creswell, 2002). Araştırma konusuyla ilgili kaynak taramasının da yapıldığı doküman analizinde, araştırmacı tarafından yapılan gözlem ve görüşme kayıtlarıyla diğer belgelerin sistematikleştirilmesi sağlanır (Baxter ve Jack, 2008). Bu bağlamda araştırma verileri toplanırken Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 1996-2015 tarihleri arasında yayınlanan istatistiki verilerden de yararlanılmıştır. Türkiye geneli ve Kayseri ilinde istatistiklere yansıyan kadın hükümlü profili ile araştırma bulguları karşılaştırılmış, bu istatistiki kayıtlardan toplanan veriler ile araştırma bulguları arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. İstatistiki veriler, rakamsal ifadeler yerine, kadın suçluluğundaki eğilimleri belirtebilmek için “daha çok”, “çoğunlukla” gibi terimlerle ifade edilmiştir.

2. KAYSERİ’DE KADIN SUÇLULUĞU

Araştırma bulguları, hükümlülerin sosyo-demografik bilgileri ile suç ve cezalarına dair bilgiler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Bu bilgiler, kadın hükümlüleri tanıyan mahalle sakinleri ve cezaevi çalışanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerle birlikte sunulmuştur.

2.1. Hükümlü Kadınlara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

2.1.1. Yaş grubu

Türkiye genelinde kadın suçluluğuna ilişkin verilere bakıldığında ilk sırada hırsızlık suçunun geldiği, suç işleme yaşının ise 18-24 ve 25-34 olduğu, bunu 35-44 yaş grubunun izlediği görülmektedir. Kadınların işlediği suçlarda ikinci sırayı yaralama ve icra iflas kanununa muhalefet suçları alırken; en çok 25-34 ve 35-44 yaş aralığındaki kadınlar tarafından bu suçların işlendiği görülmektedir. Uyuşturucu suçlarının ise özellikle son yıllarda kadınlar arasında arttığı ve 18-24 ve 25-34 yaş aralığındaki kadınlarda daha fazla görüldüğü TÜİK raporlarından anlaşılmaktadır (TÜİK).

Kayseri’ye ilişkin verilere bakıldığında ise, kadınların en çok 25-34 yaş aralığında suç işlediği ve hırsızlık suçunun en fazla işlenen suç olduğu görülmektedir. Kayseri’de 2014 yılında toplam 3.645 hükümlü bulunurken; bunlardan 3.471’i erkeklerden 174’ü ise kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK).

Türkiye genelinde ve Kayseri ilindeki istatistiklere bakıldığında, genç ve orta yaş grubundaki kadınların suç işleme eğilimlerinin daha fazla olduğu, kadınların yaşları ilerledikçe suç işleme oranlarının da düştüğü görülmüştür.

Türkiye genelinde ve Kayseri özelinde kadınların en fazla suç işlediği yaş aralığına benzer şekilde, araştırmaya katılan eski hükümlü kadınların çoğunluğu 21-39 yaş aralığındaki kadınlardan oluşmaktadır. Bu kadınlardan on bir kişi genç-orta yetişkin olarak tanımlanan 21-39 yaş arasındaki grupta yer alırken; iki kişi ise ileri-yetişkin olarak tanımlanan 40-64 yaş arasındaki grupta yer almaktadır. Yaş aralığı sınıflaması Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün (CTE) istatistiki verileri esas alınarak oluşturulmuştur. Buna göre, 2016 yılındaki toplam 5298 kadın hükümlüden 3087’si, 21-39 yaş aralığında yer alırken; 1986 kişisi 40-64 yaş aralığında yer almaktadır (CTE). Kadınların erken yaşlarda suç işleme sebeplerini anlamak için özellikle bu yaş aralığındaki kadınlarla görüşme yapılmış ve bu amaçla araştırmaya katılan ve genç yaşlarda suç işleyen kadınların çocukluk çağlarına ilişkin bilgileri irdelenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların, çocukluk çağlarında travmatik hadiseler yaşadığı görülmüştür. Hayatlarındaki bu çalkantılı dönemlerin kadınların suç işlemelerinde önemli bir etken olduğu görülmüştür. Ayrıca bu hassas dönemler, kadınların neden erken yaşlarda suç

kariştiğini anlamada önemli ipuçları sunmuştur. Bilhassa kadınlar tarafından işlenen uyuşturucu suçlarında ana-babalarından birini yitirme, evden kaçma, terk edilme, ailesi tarafından reddedilme, tecavüze uğrama, suçlu arkadaş grubuna üye olma, sevgisiz bir ortamda büyüme ve aile ilişkilerinin bozuk olması gibi fiziksel, duygusal ve cinsel istismar tecrübeleri bulunduğu anlaşılmıştır. Hırsızlık suçları ise çoğunlukla ailenin teşvik etmesiyle, suç kültürünün bir parçası olarak erken yaşlarda işlenmiştir. Kişiyi hürriyetinden alıkoyma ve gasp suçunu işleyen kadınların da yine genç yaşlarda madde kullanımı, fiziksel ve cinsel istismara uğrama gibi sebepleri olduğu görülmüştür. Bu durum, kadın suçluluğu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır (Akgün, 2012; Çoban ve Akgün, 2011; İçli, 2007; İçli ve Öğün, 1988; İl, 1990; Özcan; 1996).

2.1.2. Medeni durum

Araştırmada göz önünde bulundurulan diğer bir husus, kadınların medeni durumlarıdır. Görüşme yapılan kadınların çoğu evli ve çocuk sahibidir ve evli iken suç işlemiştir. Görüşülen kadınlar, aile içi şiddetten kaçınmak ya da çocuklarının geçimini sağlamak için suç işlediklerini öne sürmüştür. İl'in (1990) yaptığı araştırma sonuçlarında, evli kadınların suç işleme oranlarının yüksekliği, kadınların evliliklerinde yaşadıkları sorunlarla açıklanmıştır. İçli'nin (1994) yaptığı araştırmada da çocuk yaşlarda evlenen kadınların şiddete daha çok maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Suç işleme oranının evli kadınlarda yüksek oluşu, evliliklerin çocuk yaşlarda yapılması ve evliliğin kadına yüklediği sosyal rollerin gerçekleştirilmesinde kadınların karşılaştığı güçlüklerle açıklanmıştır (İçli, 2007, s. 344).

2.1.3. Eğitim durumu

Araştırmaya katılan eski hükümlü kadınların eğitim durumlarına bakıldığında, bir kişinin hiç okuma yazma bilmediği, dört kişinin okur-yazar düzeyinde olduğu, üç kişinin ilkokul mezunu, üç kişinin ortaokul mezunu, iki kişinin ise lise mezunu olduğu görülmüştür.

Eğitim düzeyi açısından kadın ve erkek suçluluğu arasında benzerlikler görülmektedir. Türkiye'de mevcut istatistiklere bakıldığında eğitim düzeyi yükseldikçe suç oranlarının azaldığı görülmektedir. Kadın suçluluğunda olduğu gibi erkek suçluluğunda da bu durum geçerlidir. Hem kadınlarda hem de erkeklerde suçluluk, en sık okur-yazar olanlar ile ilkokul mezunları arasında görülmektedir (İçli, 2007, s. 348).

Eğitim düzeyi düşük olanların daha çok suç işlemesi, yapılan bütün araştırmalarda ortaya konulan önemli bir bulgudur. Bu durumda, eğitim durumu ile suç türleri arasında bir bağlantının olup olmadığı sorusu akıllara gelmektedir. Bu soru, araştırmada göz önünde bulundurularak, suç türü ile kadınların eğitim düzeyleri arasında nasıl bir ilişkinin olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Buna göre, hırsızlık suçu işleyen kadınların tamamının eğitim

seviyesi ilkököl ya da daha alt düzeydedir. Dolandırıcılık ve yağma suçlarını işleyen kadınların eğitim düzeyleri ise ortaokul ve daha alt seviyededir. Evrakta sahtecilik suçunda eğitim düzeyinin lise, uyuşturucu suçlarında ise çoğunluğun ortaokul mezunu olduğu görülmüştür. Cinayet suçlarında ise eğitim seviyesinin ilkököl ve daha alt düzeyde olduğu görülmüştür. Buna göre, hırsızlık suçlarında eğitim seviyesi ilkököl ve daha aşağı olan kadınların oranı, daha üst eğitim seviyesinde olanlara göre fazladır. Daha nitelikli bir suç türü olan evrakta sahtecilik suçunu işleyen kadınların eğitim düzeyleri ise diğerlerine göre daha yüksektir. TÜİK tarafından yayınlanan suç istatistiklerine bakıldığında 2016 yılında kadınların işlediği toplam 2027 hırsızlık vakasından 1326'sı ilkököl ve daha alt eğitim düzeyinde iken; sahtecilik suçu işleyen toplam 276 kadından 186'sı ortaokul ve daha üst eğitim düzeyindedir (TÜİK). Bu durum, eğitim seviyesi ile suç türü arasındaki ilişkinin varlığını gösterir niteliktedir. Araştırmanın eğitim düzeyi ile suç arasındaki ilişkiye dair bulguları, Türkiye'deki genel suçlu profiliyle benzerlik taşımaktadır.

Akgün (2012) kadın hükümlülerin eğitim durumlarını %33.3'lük oranla en fazla ilkököl mezunlarının oluşturduğunu belirtmiştir. Çoban ve Akgün (2011) hükümlü kadınların eğitim durumları ile ilgili sorulan soruya % 24.9'luk en yüksek oranla ilkököl yanıtı aldıklarını belirtmiştir. Gürtuna (2009) kadın hükümlüler arasında ilkököl mezunu oranını %27.6 olarak bulurken; üniversite mezunlarının sadece %9.3 olduğunu belirtmiştir. İçli (2007) ilköğretim ve daha alt eğitim düzeyindeki kadın hükümlülerin oranının %84'ü bulunduğunu ifade etmiştir. Özcan (1996) suç işlemiş kadınların büyük çoğunluğunun ilkököl ve daha alt eğitim düzeyinde olduğunu belirterek, eğitimin kadın suçluluğunun azalmasında pozitif etkiye sahip olacağını ifade etmiştir. Diğer taraftan Özcan (1996) eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak kadınların çalışma hayatında rakamsal olarak daha çok görünür olmaya başlayacağını ve kadın suçluluğunda rüşvet, zimmet gibi daha nitelikli suçların artacağını, yani suçun niteliğinin değişeceğini belirtmiştir.

2.1.4. İşgücüne katılım

Araştırmaya katılan kadınların gelir getirici bir işte çalışma durumlarına baktığımızda, diğerlerine göre çoğunun düzenli bir işte çalışmadığı görülmüştür. Kadınların ekonomik durumlarının ve bir işte çalışıp çalışmama durumlarının suç türüne göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Hırsızlık suçu işleyen kadınların, düzenli gelir getirici bir işte çalışmadığı; evrakta sahtecilik ve dolandırıcılık suçu işleyen kadınların ise düzenli bir işlerinin olduğu ve ekonomik seviyelerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Hırsızlık suçundan hüküm giymiş kadınların çoğunluğu, bu suçu, kendi meslekleri olarak tarif ederken; belirli bir mesleği olmayan diğer kadınlar, kendilerini ev hanımı olarak tanımlamıştır.

Görüşülen kadınlar içinde hırsızlık suçunu mesleği olarak tanımlayan kadınlar olduğu gibi, eşleri cezaevinde olduğu için eşlerinin ve çocuklarının gereksinimlerini karşılamak zorunda kalmaları nedeniyle suç işlediklerini ifade eden kadınlar da vardır. Hırsızlık suçunu meslek haline getiren kadınlar arasında uzmanlaşma ve iş bölümünün olduğu da araştırmadaki önemli bulgular arasındadır. Yapılan görüşmelerde, tırnakçılık ve yankesicilik gibi suç türlerinde uzmanlaşmış kadınların bulunduğu görülmüştür. Bu yönüyle araştırma bulguları, mevcut literatürle örtüşmektedir. Şenol ve Yıldız (2012) tarafından yapılan çalışmada hırsızlık, uyuşturucu ve gasp suçlarından ceza alan kadınların çoğunun bu suçları meslekleri olarak kabul ettiği, cezaevinde yatmayı ise mesleklerinin bir gereği olarak algıladıkları ifade edilmiştir.

2.1.5. Yerleşim yeri

Kadınların yerleşim yerlerine bakıldığında görüşme yapılan kadınların kent merkezinde yaşadığı, suç işleme yerlerinin de yine kent merkezi olduğu görülmüştür. Kayseri’de suçun yoğunlukla işlendiği mahalleler olan Gazi Osman, Argıncık, Yavuzlar ve Battalgazi mahallelerinde mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelerde, suç ile bazı kentsel mekânlar arasında nasıl bir ilişki olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu konuda, Gazi Osman Mahallesi’nde oturan bir mahalle sakininden alınan bilgiler dikkat çekicidir:

Otuz yıldan fazla bir süredir burada yaşıyorum. Buraya geldiğim zaman ne yol ne su ne de kanalizasyon vardı. İleride gördüğün gecekondularda yaşayan kadınların çoğu hırsızlık yapar, kocaları çalışmaz, onlar da bulaşık adamlar anlayacağın her türlü ayak var. Cezaevine sürekli girip çıkarlar. Kentsel dönüşüm geldiğinde tez zamanda buradan çıkmayı düşünüyorum. (Mahalle sakini, S.D., E, 62, ilkokul mezunu, emekli)

Argıncık mahallesi’nde oturan bir mahalle sakini şu ifadelerde bulunmuştur:

Bu mahallede genellikle Kayseri’nin ilçelerinden ya da çevre illerinden gelenler oturur. Oturanların çoğu, kağıt toplama, bohçacılık işleri yaparlar; bir de bunların geçim kaynakları hırsızlıktır. Uyuşturucu içenlerini, satanlarını da son zamanlarda sıkça duyar olduk. Önceden bu kadar yoktu. (Mahalle sakini, N.Ç., E, 52, ortaokul mezunu, işçi)

Yavuzlar Mahallesi’nde bir okulun müdür yardımcısı ile yaptığımız görüşmede mahalle hakkında şu bilgileri aktarmıştır:

Neredeyse üç senedir bu okulda müdür yardımcılığı yapıyorum. Burada suç işleme oranı gerçekten çok yüksek. Kavga, gürültü, yaralama, bıçaklama olayları hiç eksik olmuyor. Artık öğrencilerle bile baş edemez olduk. Ana babalarını çağırıyoruz hiç

ilgilenmiyorlar, onlar da çocuklarından farksız. Çocukların ailelerinden suç işleyenlerin oranı da fazla. (Lise müdür yardımcısı, T.B., E, 48, lisans)

Battalgazi Mahallesiindeki bir esnafın verdiği bilgiler ise yerleşim yeri ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır:

Aslında burası şehir merkezine oldukça yakın; ancak oturanlar yoksul olduğu için gelişmemiş, altyapı imkanları da yetersiz olan bir yer. Yolun karşısı lüks dairelerden oluşuyor, bu yanı ise mahrumiyet bölgesi. İnsanların çoğu dar gelirli, illa ki alışverişi veresiye yapıyorlar; çoğu ödeyemiyor, ödese de epey geç ödüyor. İster istemez suç olayları da oluyor. İnsanlar yoksul, artık çaresizlikten mi dersin, özentiden mi dersin suç işleyen kişiler oluyor. (Mahalle esnafı, H.O., E, 42, lise mezunu)

Görüldüğü üzere bazı kentsel mekânlarda suç daha fazla işlenmektedir. Suçun kentin belirli mekânlarında yaygın olarak işleniyor oluşu, üzerinde özellikle durulması gereken bir husustur.

Shaw ve McKay (1972) şehir hayatının ayırt edici nitelikleri olan kültürel heterojenlik, fiziksel hareketlilik ve fakirlik gibi etkenlerin toplumsal çözülmeye sebep olduğunu öne sürmüştür (Kızmaz, 2005, s. 151–152). Böylelikle bazı kentsel bölgeler daha fazla suç üreten mekânlar haline gelmekte ve buralarda yaşayan kişiler de suç işlemeye daha meyilli olmaktadır. Suç ve mekân arasındaki ilişkinin önemini vurgulayan bu açıklamalar, suçluluğu bireysel değil, toplumsal problemlerle bağlantılı bir olgu olarak ele almaktadır (Vito ve Holmes, 1994, s. 141).

Whyte (2017) ise çalışmasında suçluluğun formal ilişkilerden değil, suç üreten mahallelerdeki informal ilişkilerden oluştuğunu vurgulamıştır. Herhangi bir nedenden dolayı mahalleden taşınan birinin tekrar eski mahallesine geri döndüğünü ve kendi grubundaki ilişkilerini sürdürdüğünü belirtmesi, suç ve mekân ilişkisini açık olarak göstermektedir. Bu mahalleler, suçluların her koşul altında buluşup toplandığı yerlerdir. Yaşanan yerler değişse bile grup üyelerinin buluştuğu köşe başları ve sosyal mekânlar değişmemektedir.

Suç, en çok şehrin endüstriyel tesislerine yakın, farklı etnik yapıda insanların oturduğu ve hızlı nüfus hareketliliğinin olduğu mahallelerde işlenmektedir. Durumunu düzelteren insanların başka mahallelere taşındığı ve yerlerine başkalarının geldiği tam bir geçiş bölgesi niteliği taşıyan bu mekânlarda, bir mahalle olma bilinci ve toplumsal kontrol mekanizmaları gelişmediğinden; kentin bu bölgeleri suçun yoğunlukla işlendiği mekânlar olarak öne çıkmaktadır (Dolu, 2011, s. 210). Whyte (1963) bu tarz yerleri, etrafındaki sosyal yapıyla kendi sosyal yapısını kaynaştıramamış yerler olarak tarif etmektedir. Araştırmada, Kayseri'nin Gazi Osman, Argıncık, Yavuzlar ve Battalgazi mahallelerinin bu tarife uyduğu, görüşülen eski

hükümlü kadınların çoğunun bu mahallelerde ikamet ettiği görülmüştür. Söz konusu mahallelerde, gecekondulaşmanın yaygın olduğu, çoğunlukla maddi durumu düşük ve göç ederek Kayseri'ye gelen kişilerin oturduğu ve bir suç altkültürünün oluştuğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte bu bölgelerde suç işleme yöntemlerinin aile, akran grupları ve sosyal çevre gibi bireyi kuşatan faktörler aracılığıyla, sosyal öğrenme yoluyla öğrenildiği ve suçun rasyonelleştirildiği görülmüştür. Başka bir ifadeyle kişiler, suçlarına geçerli mazeretler bularak ya da daha yüce bir gaye uğruna suç işlediklerini söyleyerek suçun sonuçlarını yadsımış; suçun mesuliyetini fakirlik ve ailevi sorunlarının olması gibi kendileri dışında bir etkene bağlayarak kişisel sorumluluklarını göz ardı etmiştir. Aynı zamanda bu kişilerin suçlu insanlarla bir araya gelme sıklığının daha fazla olması ve formal ilişkilerden yalıtılmış bir şekilde yaşamaları nedeniyle bu mahallelerde bir suç kültürünün geliştiği ve bu kültürün aynı yollarla yeni nesillere aktarıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda Şenol ve Yıldız (2012) tarafından yapılan araştırmada genellikle kırsaldan kente doğru göç edenlerin, eğitim düzeyleri de düşükse göç ettikleri kent yaşamına uyum sağlamada zorlandıkları ve bu kadınların daha fazla suç işledikleri belirtilmiştir. Temurçin ve Haydaroğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise suç ile mekân arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Buna göre suç işlenen yerler yakın şehirlerden yoğun göç alan, düşük gelir düzeyine sahip, gecekondulaşmanın hâkim olduğu ve bir suç altkültürünün oluştuğu mekânlardır.

2.1.6. Kadınların maruz kaldığı fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet

Kadınların şiddete uğrama durumları ele alındığında, karşılaşılan cinsel ve fiziksel şiddetin kadın suçluluğunda önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada, kişiyi hürriyetinden alıkoyma, gasp, cinayet ve uyuşturucu gibi suçları işleyen kadınların çoğunun şiddete maruz kaldığı görülmüştür.

Kadınların yaşadığı şiddet deneyimleri, kadın suçluluğunun başka yönlerini de açığa çıkarmaktadır. Şiddete uğrayan kadınların çoğu, işlediği suçları mecburiyet, çaresizlik, suçlu ortama zorla sürüklenme, başka çıkar yol bulamama gibi sebeplerle açıklamıştır.

Eski hükümlü S.A. işlediği suçu, maruz kaldığı fiziksel şiddetle açıklamıştır:

Kocam her gün eve sarhoş geliyordu ve çocuklarımın yanında beni dövüyordu. Çocuklarım bu durumdan çok huzursuzdu. Uyuşturucu kullanmam için beni zorluyordu. Gece eve sarhoş gelip sızmıştı. Ölümü hak ettiğini düşündüm. Seslendim uyanmadı. Evdeki tabancayla kafasına sıktım. ... Sonrasında polise gidip teslim oldum. Olanı biteni anlattım, çocuklarım için yaptım dedim. (Eski Hükümlü S.A.)

Eski hükümlü S.K. de tecavüze uğraması sonucunda bir anda hayatının nasıl değiştiğini ve ardından suçla tanışmasını şöyle anlatmıştır:

14 yaşındayken tecavüze uğradım. Sonrasında ailem beni evlatlıktan reddetti. Ardından yanlış evlilikler yapışım, eş kurbanı oluşum, hayat kadını olarak yaşamak mecburiyetinde kalışı ve uyuşturucu beni bu suçlara sürükledi. Hayat diyelim.(Eski Hükümlü S.K.).

Eski hükümlü R.S. de maruz kaldığı duygusal ve cinsel şiddet hikâyesini şu şekilde ifade etmiştir:

Babam ben altı yaşındayken ölünce annem beni yurda verdi. Yalnızlığım, belki de çaresizliğim oradayken başladı. 11 yaşındayken yurttan kaçıp arkadaşımın evine gittiğimde bütün dünyam değişti. Verdikleri ilaçlı suyla uyutulduğumda tecavüze uğradım. Ardından uyuşturucu bağımlılığım başladı. Sonrasında hatalı bir evlilik yaptım ve bir çocuğum oldu. Sonrasında ikinci evliliğimden ikinci çocuğum. Artık anneydim ama uyuşturucu bağımlılığından kurtulamadım. (Eski Hükümlü R.S.).

Kadınların uğradığı şiddet ve istismar vakalarına bakıldığında, bu tür hadiselerin çoğunlukla tanıdık kişilerden, yakın çevreden ya da aile içinden kaynaklandığı görülmektedir. Cansuvar vd. (1997) tarafından yapılan araştırmaya göre erkeklerde kişiye karşı işlenen suçlar çoğu kez komşularla yaşanan çatışmalar, alacak verecek meselesi ve sokak kavgası biçiminde yaşanırken; kadınlarda daha çok namus ve aile içi problemler gibi sebeplerle gerçekleşmektedir. Kadınlar bu suçları sistematik şiddete uğrama, hakarete maruz kalma ve geçimsizlik gibi sebeplerle yakın çevresine, tanıdıklarına, özellikle de eşlerine karşı işlemiştir. Ortaköylü vd. (2004) kadınların müessir fiil, cinayet gibi kişiye karşı suçları işleme sebebini genellikle uğradıkları şiddet karşısında çocuklarını, kendilerini koruma ve hayatlarını devam ettirme içgüdüleriyle meydana gelen içsel bir tepki olarak açıklamıştır. Bu tepkiler, kadınlarda planlı olarak değil aniden ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada kadınların şiddete maruz kalma hikâyelerinde fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet örneklerine rastlanmıştır. Kadınların işlediği suç türleri ile şiddete uğrama tarzları arasında daha önce yapılan araştırmalarla örtüşen şekilde benzerlikler olduğu görülmüştür. Buna göre adam öldürme suçlarında kadınların fiziksel şiddete uğrama; uyuşturucu suçlarında ise terk edilme, aileleri tarafından reddedilme ve cinsel istismara maruz kalma gibi öyküleri bulunmuştur. Konuya ilişkin yapılan önceki araştırmalarda da kadınların adam öldürme suçunu işleme nedeni olarak sözlü ya da fiziksel şiddete uğramaları gösterilmiştir (Akgün ve Çiftçi, 2014; Çoban ve Akgün, 2011; Gürtuna, 2009; İçli, 2013; Nazlıdır, 2010; Ortaköylü vd., 2004; Özdoğan, 2005; Saruç, 2013; Saygılı ve Aliustaoğlu, 2009). Bununla birlikte uyuşturucu

suçlarında çoğu kadının fiziksel, duygusal ve cinsel şiddete uğrama öyküleri bulunmuştur (Saruç, 2013). Şenol ve Yıldız (2012) tarafından yapılan araştırmada da çoğu kadının suç işlemeden önce şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir. Suç işlemiş kadınların ortak noktası ise suç işlemeden önce şiddete uğramış olmalarıdır. Bu nedenle şiddete maruz kalma durumu, kadın suçluluğunda önemli bir tetikleyici ve belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmıştır.

2.1.7. Kadınların uyuşturucu kullanımı

Araştırmada uyuşturucu kullanımıyla ilgili bulgular incelendiğinde, katılımcı kadınlardan dördünün uyuşturucu kullandığı ve yaşlarının 19-28 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Katılımcı kadınlar, uyuşturucuyla ilgili suçlardan hüküm giymiş ve cezaevinde yatmışlardır. Bununla birlikte kadınların erkek arkadaşları, kocaları ya da arkadaş gruplarındaki kişilerin de uyuşturucu kullandığı ve uyuşturucuya bu kişiler tarafından alıştırıldıkları anlaşılmıştır. Araştırmada, uyuşturucudan ceza almış kadınların yakın çevresinden uyuşturucu kullanan kişilerin olduğu, şiddete uğradıkları ve suç tekrarlarının olduğu görülmüştür.

Görüşülen kadınların uyuşturucu kullanmaya başlamalarında akran gruplarının etkisinden söz etmesi, sosyal çevrenin uyuşturucu bağımlılığındaki rolünü ortaya koymaktadır. Kocaları ya da erkek arkadaşları uyuşturucu bağımlısı olan kadınlar, yine kendileri gibi uyuşturucu bağımlısı olan kişilerle beraber yaşamaktadır. Becker (2015) uyuşturucu kullanıcılarını incelediği araştırmasında, sapkın duyguların tecrübe etme ve tekrarlama yoluyla ortaya çıktığını tespit etmiştir. Yani uyuşturucu kullanımı güdüsel olarak değil, bir gruptaki tecrübelerin aktarılması yoluyla oluşmaktadır. Araştırmasındaki bulgulara göre Becker, bağımlılığın, bireyin uyuşturucu kullanmayı sapkınlık olarak tanımlayan toplumun diğer kesimleriyle çatışmaya girmesiyle başladığını belirtmiştir. Bu ise, bireyin yaygın toplumsal ilişkilerin kontrolünden koparak, küçük gruplar içinde sosyalleşmesi ile oluşmaktadır. Bu aşamada birey, uyuşturucuya dair yaygın kabulleri, kendi haricindeki kişilerin bilgisizce fikirleri olarak algılamaya başlar. Bu andan itibaren birey, bağımsız bir kullanıcı olmaya başlamıştır. Bir kullanıcı, çevresinde bağımlı olmayan tek bir arkadaşı bile kalmadığını anladığı anda artık bağımlı olmuştur. Becker, bu durumu haricilik olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılan kadınların da bu tanımlamaya uyduğu görülmüştür. Uyuşturucu suçlarıyla sosyal çevre arasındaki ilişkin varlığına ilişkin benzer araştırma sonuçları da bulunmaktadır.

Gençlerin aile, okul ve arkadaşları ile olan ilişki biçimlerinin benliklerini aşağılayıcı şekilde gelişmesi, gençler üzerindeki toplumsal kontrol mekanizmalarını azaltarak onların suça yönelmesini engelleyen konformist yapıyı bozmaktadır. Bu durum ise gençlerin uyuşturucuya başlamalarında etkili olmaktadır (Akers, 1999; Barak, 1998; Shoemaker, 1990). Boys vd. (2001) tarafından yapılan çalışmada, gençlerin eğlence ortamlarında sosyal etkileşimlerini

geliştirmelerine yardımcı olduğu için uyuşturucu kullandıkları belirtilerek, sosyal ilişki ağlarının gençlerin uyuşturucu kullanımı üzerindeki etkisi vurgulanmıştır. Görgülü ve Cankurtaran Öntaş (2013) tarafından yapılan araştırmada uyuşturucu, hırsızlık ve gasp gibi suçlarda, hükümlülerin olumsuz arkadaş çevresine yaptığı atıflara vurgu yapılmıştır. Benzer bulgulara diğer çalışmalarda da rastlanmaktadır. Olumsuz arkadaş çevresi uyuşturucu suçları üzerinde önemli bir role sahiptir (İçli vd., 2007; Kling vd., 2005; Saruç, 2014).

2.2. Kadınların İşledikleri Suçlar ve Suç İşleme Nedenleri

Araştırmaya katılan kadınlardan hırsızlık suçlarını işleyenlerin sayısı diğerlerine göre daha fazladır. Hırsızlık suçunu uyuşturucu kullanımı, cinayet, dolandırıcılık, evrakta sahtecilik, gasp, kişiyi hürriyetinden alıkoyma suçları takip etmektedir. Kadın cezaevlerinde görev yapmış uzmanlara, kadınların en çok hangi suçları işlediği sorulduğunda yine hırsızlık, uyuşturucu, fuhuş gibi cevaplar alınmıştır.

Kadınlar, işledikleri suçları genellikle aile içi şiddet, küçük yaşta yapılan evlilikler, bozuk aile ilişkileri, tacize ve tecavüze uğrama, ilgisizlik, sevgisizlik, arkadaş gruplarının etkisi, sosyal çevre ve suç altkültürüne mensubiyet gibi faktörlerle açıklamışlardır.

Uyuşturucu suçundan ceza alan eski bir hükümlü olan F.T. işlediği suçun nedenini şöyle izah etmiştir:

Ben ampul (bir tür uyuşturucu) kullanmayı seviyorum. Her şeyden vazgeçerim ama ampulsüz olmaz. Madde bağımlısı olmaktan ve tırnakçılık işi yapan arkadaşımın yanında olmaktan dolayı ceza aldım.

Hırsızlık suçu işleyen bir kadının, suç işleme nedenini mesleği olarak açıklaması ise gerçekten dikkat çekicidir:

Ben Romanım ve Roman kadınları evin geçimini bu meslekle sağlar. Bu bizim işimiz. Yani geçinmek için çalmak zorundayım. Bizler böyle gördük memnun olmasak da yapmak zorundayız.

Eski hükümlü G.P. de suç işleme nedenini benzer şekilde anlatmıştır:

Neden mi? Şöyle, bu bizim işimiz ve çok seviyorum. Çok para var çok altın var. Vallahi çok seviyorum bu işi yapmayı yemin ediyorum bu iş çok güzel...

Cinayet suçundan hüküm giymiş S.A. suç işleme nedenini aile içi şiddetle açıklamıştır: *Ağır şiddet ve tahrik. Kocamın sarhoşluğundan içki bağımlısı oluşundan çocuklarımın olumsuz etkilenmesinden. Çok neden çok...*

Cinayet suçundan hüküm giymiş bir diğer eski hükümlü kadın olan A.K. ise cinnet geçirdiği için suç işlediğini ifade etmiştir:

Üvey çocuğum sürekli altına kaçıyordu. Hep uyardım sonra cinnet geçirdim duvara kafasını vurmuşum. Böyle olsun istemezdim pişmanım ama oldu.

Uyuşturucu suçundan ceza almış E.B. ise suç işleme nedenini arkadaş çevresi olarak açıklamıştır:

Biraz heyecan, biraz cahillik, biraz gençlik... Evden kaçıp arkadaşlarımla takılırdım. Kendimden büyük bir arkadaşına aşık oldum. Uyuşturucuya beni arkadaşım alıstırdı. O cezaevine girdi ama ben yine vazgeçmedim. Sonuçta uyuşturucudan ceza aldım.

Kadın cezaevlerinde görev yapmış 1 psikolog, 1 öğretmen, 2 infaz koruma memuru ve 1 cezaevi müdürü ile yaptığımız görüşmelerde, bu meslek elemanlarına kadınların suç işleme sebepleri sorulmuştur. Meslek elemanları, kadınların suç işlemelerini ekonomik sebepler, aile içi şiddet, ailenin sevgi ve ilgi eksikliği, arkadaş ve sosyal çevrenin etkisi, ataerkillik, çaresizlik, erkekler tarafından suça itilmeleri, küçük yaşta evlilikler, kültürel faktörler, göç ve uyuşturucu kullanımı gibi nedenlerle açıklamıştır:

Kadınların ekonomik yetersizliği ve eğitim eksikliği, kültürel etkenlerin etkisi ile istekleri dışında, zorla ya da küçük yaşlarda evlendirilmeleri suça yönelmelerinde etkili olmaktadır. (Cezaevi çalışanı Psikolog)

Ailevi etkenler, ekonomik sebepler ve çevrenin etkisinden dolayı suç işlemekteler. (Cezaevi çalışanı Öğretmen)

Çaresizlikten ve toplumun kadına bakış açısının kadını koruyucu değil yargılayıcı olmasından kaynaklanmakta. Bu durum yoksulluğu, töreciliği ve cinsel ayrımcılığı kapsayan bir durumdur. (İnfaz Koruma Memuru)

Suçlu meslek haline getirmeleri, çoğunlukla aynı kadınlar aynı suçlardan tekrar geliyor. (Cezaevi Müdürü)

Maddi sebeplerden ve çocuk yaşta evlendirilmeleri, yanlış arkadaş seçimi, uyuşturucu batağına çekilmeleri, başka illere göç etmeleri gibi sebeplerden. (İnfaz Koruma Memuru)

Kadınların suç işleme nedenleriyle ilgili eski hükümlü kadınlar ve meslek elemanları ile yapılan görüşmelerden benzer cevaplar alınmıştır. Bu bağlamda, gerek meslek elemanlarının tespitleri gerekse araştırmaya katılan kadınların hayat hikâyelerinin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Neredeyse bütün suç türlerinde, kadınların, suçu yakın çevrelerinde, çoğu kez yakınları ile birlikte işledikleri anlaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri boyutundan ele alındığında, yaşam öykülerinin genelinde kadınların kendilerini işlemiş oldukları suçu kontrol eden ya da yöneten değil suça katılan olarak tanımladıkları görülmüştür. Suçun yöneldiği kişilere bakıldığında, adam öldürme suçundan ceza alan kadınların suçu kocasına ve üvey

evladına karşı gerçekleştirdiği; uyuşturucu suçlarının arkadaş grupları arasında meydana geldiği; evrakta sahtecilik, dolandırıcılık, gasp, kişiyi hürriyetinden alıkoyma suçlarından ceza alan kadınların ise yine arkadaşları ya da kocaları aracılığıyla bu suçları işledikleri ve suçun çalıştıkları iş yeri ya da arkadaş ortamında gerçekleştiğini görmekteyiz.

Araştırmada, suç türleri arasında hırsızlık suçunun farklı nedenlerle işlendiği görülmüştür. Şöyle ki bu suç türündeki başlıca amaç her ne kadar ekonomik bir fayda elde etmek olsa da, bu suçun temel sebebi her zaman yoksunluk, yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve işsizlik gibi ekonomik kökenli değildir. Genellikle hırsızlık suçunda aile yapısı, ailede ve yakın çevrede hırsızlık suçu işleyenlerin olması, suçun aile ve sosyal çevrede öğrenilmesi, benlik algısı, hayat tarzı, ahlaki değerler, sosyal dışlanma, yerleşim yeri, suç kültürüne aidiyet hissi gibi sosyo-kültürel ve bireysel unsurlar daha belirleyici ve etkin olmaktadır. Bilhassa Kayseri’de kadınların işlediği hırsızlık suçlarının, maddi imkânsızlıklar sebebiyle değil, sosyal ve kültürel unsurların belirleyici etkisiyle işlendiği görülmüştür. Bu açıdan kadınlar arasında hırsızlık suçunun alışkanlık, bir yaşam biçimi haline geldiği anlaşılmıştır. Çoban ve Akgün (2011) tarafından yapılan araştırmada, suç işlemiş kadınların cezaevlerinde kalan eşleri ve çocuklarının olduğu, bununla birlikte baba, amca gibi yakın akrabalarından da suç işleyen kişilerin bulunduğu belirtilmiştir. Araştırmacılar, buradan yola çıkarak, aile ortamında suçun işlenmesinin, kadınları suça karşı duyarsızlaştırdığı ve suç işlemenin onlar için çok da önemli bir sorun olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Onlara göre bir başka açıdan da kadınlar, eşleri veya yakın akrabalarından kişilerin cezaevine girmesi nedeniyle, hayatlarını idame ettirebilmek ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmek için suç işlemektedir. Bu konudaki nihai kanı ise kadın hükümlülerin suçu meslek haline getirmiş olabilecekleri yönündedir. Bu kanıyı destekleyen bir başka bulgu ise hırsızlık suçlarında mükerrerlik olmasıdır. Bilhassa hırsızlık suçundan hüküm giymiş kadınların, hırsızlığı bir suç türü olarak görmediği; bunu, bir hayat tarzı, çocuklarının geçimini sağlamak için bir zorunluluk, bir görev, ailelerinin gelir kaynağı olarak tanımladıkları görülmüştür. Bir başka çarpıcı konu ise kadınların salıverilmiş olmalarına rağmen; yine hırsızlık suçunu işleyeceklerini belirtmeleridir:

...Elimizdeki hazır para bitinceye kadar iyi fakat sonrasında sağa bakıyorsun bir şey yok, sola bakıyorsun bir şey yok... çocukların istediklerini alamıyorum biliyon mu? Bu işi yapmak mecburiyetindeyim işte... (Eski Hükümlü Z.E.)

Bu iş bizim işimiz, abi... başka yapacak bir işimiz yok. (Eski Hükümlü K.P.)

Hırsızlığı kayınpederimin baskısıyla öğrendim. Hırsızlıktan ev, araba aldım... Çocuklarımların ihtiyaçları vardı. Bazı şeyleri yapmak zorunda kaldım, mecburen yaptım. Bu iş ailemin işi olduğı için yapmak zorundayım yani. (Eski Hükümlü R.P.)

Ben bu işi seviyorum çok zevkli çok. Bak hepimizin cipleri, daireleri var. Bu işi yapmazsak bunlar nasıl olur. Valla iyi ki bu işi yapıyorum bu işin de türleri var banka işi, turnak işi yani nasıl deyim iyi iş... (Eski Hükümlü G.P.)

Kadınların, hırsızlık dışında işledikleri diğere suçlarda ise eylemlerini suç olarak kabul ettikleri görülmüştür. Uyuşturucuyla ilgili suçlarda mükerrerliğin söz konusu olduğı ve bu suçların tekrar etmesinde yakın çevrenin etkisini anlatan hikâyelere rastlanmıştır.

...Uyuşturucuya arkadaş çevremın etkisi ile başladım. Kurtulmak istedim ama başaramadım. Bağımlılığım devam etti. (Eski Hükümlü R.S.)

...Uyuşturucu yüzünden eşimi çocuğumu bile terk ettim ama bu illetten bir türlü kurtulamadım. Bunun yüzünden denetimi yaktım, tekrardan hapse girdim. (Eski Hükümlü F.T.)

...Bir tek annem başka kimsem yok, o da cezaevinde. Sevdiğim adam uyuşturucu kullandığı için ben de kullanıyorum. (Eski Hükümlü H.S.)

Önceki çalışmalardan farklı olarak, uyuşturucu suçlarında son yıllarda ciddi bir artışın olduğı görülmektedir. Uyuşturucu suçu işleyen kadınların erkek arkadaşı, kocası, ailesi ya da yakın çevresinden kişilerin de uyuşturucu kullandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kadınlar arasında uyuşturucuyla ilgili suçların artmasındaki en önemli etken, yine kadınların yakın çevresinde uyuşturucu kullanan kişilerin olmasıdır.

2.3. Genel Değerlendirme

Kayseri’de kadınların suç işlemede en çok etkiye sahip olan unsurların; aile, sosyal çevre, erkekler tarafından suça zorlanma, göç, hızlı kentleşme, tacize ve tecavüze maruz kalma, ekonomik faktörler, manevi değerlerden uzaklaşma, suçu meslek haline getirme ve geleneksel aile yapısının bozulması olduğı görülmüştür. Bununla birlikte meslek uzmanlarının fikirleri doğrultusunda; Kayseri ilindeki kadın suçluların; eğitim ve sosyo-ekonomik seviyelerinin düşük olduğı, suça karışmalarında ailenin ve yakın çevrenin belirleyici bir rol oynadığı, çoğunlukla hırsızlık ve uyuşturucu suçlarını işledikleri, bu suç türlerinde tekrarların olduğı; ilk kez suçu işleyen kadınların genellikle yaralama, cinayet gibi şiddet içeren suçları işlediğı, bu suç türlerini işleyen kadınların ise istismara ve aile içi şiddete maruz kaldığı ya da aile ilişkilerinin bozuk olduğı söylenebilir.

Araştırma kapsamında kadın hükümlüler hakkında edinilen tüm veriler birlikte değerlendirildiğinde, uyuşturucu ve hırsızlık suçlarıyla ilgili önemli bilgilere ulaşılmıştır. Buna

göre, kadınların işlediği hırsızlık suçlarının büyük bir kesimi Çingene veya Roman diye tanımlanan gruplar tarafından işlenmiştir. Benzer bulgular Çoban ve Akgün (2011) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konulmuştur. Çalışmada, Roman kadınlarının hırsızlık suçunu meslek haline getirdikleri ve onlara göre bunun bir suç değil bir yaşam biçimi olduğu ifade edilmiştir. Saruç (2014) tarafından yapılan araştırmada ise Roman kadınlarının hırsızlık suçunu bir meslek bir kariyer olarak gördüğüne değinilmiştir. Bu durum, suçun kazanç sağlama amacıyla ve sistemli olarak işlendiğini öne süren Cloward ve Ohlin'in (1960) kriminal altkültür tarifine uymaktadır. Bu kültürel yapıya üye olan kadınlar ise hırsızlığı suç olarak görmemekte; bilakis bunu hayat tarzları ve meslekleri olarak görmektedir. Araştırma bulguları, kimi kadınların hırsızlığı alışkanlık haline getirdiğini ve geçimlerini sağlamak için bu suç türünü meslekleri haline getirdiğini ortaya çıkarmıştır. Bu kadınların eğitim düzeylerinin düşük olması, aynı sosyo-kültürel yapıdan gelmeleri, ailesi ya da yakın çevresinden suç işleyen kişilerin olması, birden çok defa cezaevine girmeleri, erken evlenmeleri ve genellikle resmi nikâhlarının olmaması ortak özellikleri olarak sayılabilir. Uyuşturucuyla ilgili suçlarda ise terk edilme, bozuk aile yapısı ve sosyal çevre etkisinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Uyuşturucu suçlarında, tecavüze uğrama ve madde bağımlısı arkadaş çevresi gibi faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Adam öldürme suçlarında ise kadınların istismara ve şiddete maruz kalma öykülerine rastlanmıştır.

Araştırmada ele alınan Argıncık, Battalgazi, Yavuzlar ve Gazi Osman mahalleleri suçun yoğun işlendiği bölgeler olarak karşımıza çıkmıştır. Çevresindeki sosyal yapıyla bütünleşememiş olan bu yerler, bakımsızlığı, virane görüntüsü ve metruk yapıları ile suç işlemeye müsait alanlar haline gelmektedir. Bu manzara ise mahalle sakinlerinin yerleşim yeri itibarıyla damgalanmalarına neden olmaktadır. Diğer taraftan bu kişilerin suçlu insanlarla yakınlık kurma sıklığının daha fazla olması ve normal kişilerden yalıtılmış bir şekilde yaşamaları nedeniyle bu mekânlarda bir suç kültürünün oluştuğu ve bu kültürün aynı yollardan yeni nesillere aktarıldığı görülmüştür.

Damgalanmış kişilerin toplumdaki uzaklaşması ve üzerlerindeki sosyal izolasyon, kendileri gibi damgalananlarla birlikte olmalarına, toplumun kendileri için biçtiği suçlu damgasını kabullenmelerine ve buna uygun davranışlar sergilemelerine sebep olmaktadır. Suç davranışlarının normal görülmesi ise ahlaki kinizme ve suç kültürünün gelişimine sebep olmaktadır. Böylece hâkim kültürün altında bir suç altkültürü oluşmaktadır. Buna göre toplum içinde bazı topluluk ya da gruplar, suçu oluşturan değerleri taşımakta veya suç, bu gruplar tarafından onaylanmaktadır (İçli, 2007, s. 77).

Araştırmaya konu olan mahallelerde genellikle göç ederek Kayseri'ye gelen, gelir seviyesi düşük insanların oturduğu ve bu mekânlarda bir suç altkültürü olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte suç işleme tekniklerinin aile ve arkadaş çevresi gibi kişiyi kuşatan faktörler aracılığıyla sosyal öğrenme yoluyla öğrenildiği görülmüştür. Burada, suç değerleri rasyonelleştirilmekte, başka bir ifadeyle insanlar, suç davranışına haklı mazeretler bularak ya da daha yüce bir gaye uğruna yaptıklarını söyleyerek suçun neticelerini yadsıma yolunu seçmektedir. Suçun sorumluluğu fakirlik, aile içi sorunların olması gibi kendileri dışında bir nedene bağlanmakta ve kişisel sorumluluklar inkâr edilmektedir. Esasında onları yargılayarak suçlu damgası vuran insanların, kendilerinden daha masum kişiler olmadığını söylemektedirler. Araştırma bulguları doğrultusunda yerleşim yeri ile suç arasında bir bağlantı olduğu söylenebilir. Mekân ve suç arasındaki bu bağlantıya ilişkin benzer bulgular, Şenol ve Yıldız (2012), Güllü ve Yıldırım (2016) ile Temurçin ve Haydaroğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da ortaya koyulmuştur. Buna göre yaşanan mekân, sosyal, kültürel ve ekonomik yönden benzer özelliklere sahip olan insanlar arasında etkileşime olanak sağlayarak suç ortaklıklarına yol açmakta, işlenen suça ortam sağlamakta ve suçu şekillendirmektedir.

SONUÇ

Araştırma kapsamında eski hükümlü kadınlarla mülakatlar gerçekleştirilmiş ve cezaevlerinde çalışmış/çalışan uzmanlarla görüşülmüştür. Bunun yanında Yavuzlar, Gazi Osman, Battalgazi ve Argıncık Mahallelerinde ikamet eden kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada kadın suçluluğu açıklanırken alana ilişkin daha önce yapılmış çalışmalardan da istifade edilmiştir. Araştırma sürecinde eski hükümlü kadınlarla, meslek elemanlarıyla ve mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, kadın suçluluğunu değişik boyutlarıyla inceleme ve yorumlama olanağı sağlamıştır.

Türkiye'de kadın suçluluğunu anlamak, belli altkültürleri, bunların ortaya çıkardığı baskıları ve insanlararettiği inanışları da anlamayı gerekli kılar. Ataerkillik, töre ve namus cinayetleri, kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzlarındaki farklılıklar ve ailede erkeklerin kadınlara karşı sözlü ve fiziki şiddeti öğrenmeleri, inanış biçimleri ve gelenekler kadın üstündeki şiddete toplumsal bir meşruiyet zemini oluşturmuştur. Kadınlar üstündeki uzun süreli baskı ve şiddet ise sonrasında bir karşı patlamaya neden olmakta ve şiddet suçlarına yol açmaktadır.

Altkültürel unsurlar veya belli bir altkültürün üyesi olma, Kayseri'deki kadın suçluluğunun önemli sebeplerinden birisi olarak karşımıza çıkmıştır. Bilhassa hırsızlık suçları bakımından altkültürel faktörlerin daha belirgin bir etmen olduğu görülmüştür. Hırsızlıktan sabıkası olan kadınların çoğunun, yoğunluğunu Romanların oluşturduğu mahallelerde ikamet

ettiği görülmüştür. Bu yerlerde mahalle sakinleriyle gerçekleştirilen mülakatlar ve cezaevi çalışanlarıyla yaptığımız görüşmeler sonucunda, kadınların hırsızlığı ve mala karşı işlenen diğer suçları maddi imkânsızlıktan kaynaklı çaresizlik sebebiyle değil, daha çok geçimini suçtan sağlama ve bir hayat tarzı olması sebebiyle işlediği kanısına ulaşılmıştır. Çünkü suç eylemi de diğer eylemler gibi ailede ve yakın çevrenin hayat tarzı içinde öğrenilen bir eylemdir. Aile içinde suç davranışlarının varlığı, birtakım eylemlerin suç olarak görülmeşi ve bir yaşam tarzı olarak yeni nesillere öğretilmesi, suç davranışlarının pekiştirilmesine ve bir hayat tarzına dönüşmesine yol açmıştır. Bu anlamda öğrenme, kadın suçluluğuna etki eden önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla Kayseri’de kadın suçluluğunun anlaşılması ve açıklanması esasında bu altkültürleri anlamaya ve tanımaya bağlıdır.

Kadınlar, uyuşturucuya başlamalarında, madde bağımlısı arkadaş çevresi ve tecavüze uğrama gibi sebeplerin etkisini dile getirmiştir. Uyuşturucuya bağlı suçları işlemelerinde ise, bozuk aile yapısı, ilgi ve sevgi eksikliği, sosyal çevre, terk edilme gibi etkenlerin daha çok etkili olduğu kanısına varılmıştır. Kadınların uyuşturucu suçlarını devam ettirmesinde, diğer bir deyişle suçlu kimliğine bürünmelerinde, damgalanmanın açıklayıcı bir faktör olduğu görülmüştür.

Toplumdaki sosyo-kültürel yapıya ilişkin özellikler, aynı zamanda o toplumda ortaya çıkan suç davranışlarının da belirleyicisidir. Çünkü insanların normal ya da norm dışı olan davranışlara dair algılarını, o toplumun sosyo-kültürel özellikleri belirlemektedir. Kadınların, Kayseri örneğinde olduğu gibi mensubu oldukları sosyo-kültürel yapı içindeki suç algısıyla örtüşen eylemleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Buna göre Kayseri’de suç işlemiş kadınların büyük kesiminin okur-yazar olmayan, çoğunlukla hırsızlıktan sabıkalı, orta yaşlı, evli ve gecekondu alanlarında yaşayan kişilerden oluştuğu, en fazla mala karşı suçları işledikleri görülmüştür. Şiddet içeren yaralama, öldürme gibi suçları ise daha çok aile içi şiddete ve istismara uğrama gibi sebeplerle işledikleri ve bu suçların kurbanlarının çoğunlukla aile üyeleri ve yakın çevreden kişiler olduğu görülmüştür. Hırsızlık suçunun bir yaşam biçimi olarak, maddi yoksunluktan çok altkültürel unsurlardan kaynaklanan, öğrenme yoluyla yeni kuşaklara aktarılan ve alışkanlık haline dönüşen bir davranış olduğu değerlendirilmiştir.

Kayseri’de kadınlar tarafından daha önce hiç işlenmemiş suçların 2008 yılından sonra işlenmeye başladığı görülmüştür. Örneğin; görevi yaptırmamak için direnme, evrakta sahtecilik, tehdit, yağma, cinsel suçlar ve uyuşturucu suçları gibi suç türlerinin bu tarihten sonra işlendiği görülmüştür. Bu suçlar, hızlı kentleşme ve sosyo-ekonomik gelişmenin sonuçları olarak kadın üstündeki sosyal denetimin azalmasıyla açıklanabilir olsa da; sonraki yıllar için bu unsurların getireceği sosyal ve ekonomik sorunlara bağlı olarak, kadınların işleyeceği suçların

çeşitlenerek artacağı öngörülebilir. Fakat tüm bunlara karşılık, kadın suçlu sayısı, resmi rakamlara bakılarak (CTE) erkek suçlularla karşılaştırıldığında, kadın suçluluğunun halen oldukça düşük oranlarda seyrettiği ve hâkim sosyo-kültürel yapı bozulmadığı müddetçe de kaygı verici rakamlara ulaşmayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akers, R.L. (1999). *Criminological Theories*. Chicago: Fitzroy Dearborn Publishers.
- Akgün, R. (2012). *Kadın Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda Yaşadıkları Sorunlar ve Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi: Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barak, G. (1998). *Integrating Criminologies*. USA: Allyn and Bacon.
- Baxter, P. ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study Design and Implementation For Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13, (4), 544-559.
- Becker, H.S. (2015). *Hariciler (Outsiders): Bir Sapkınlık Sosyoloji Çalışması*. (Çev: Levent Ünsaldı ve Şerife Geniş). (2. Baskı). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Boys, A., Marsden, J. ve Strang, J. (2001). Understanding Reasons For Drug Use Amongst Young People: a functional perspective. *Health Education Research*, 16, (4) 1, 457-469.
- Cansuvar, N., Aşirdize, M., Aycan, N., Balcıoğlu, İ. ve Batuk, G. (1997). Kadının suça Yönelimi: Karşılaştırmalı Bir çalışma, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, (3), 341-351.
- Cloward, R. A. ve Ohlin, L.E. (1960). *Delinquency and Oppurtunity*. New York: Free Press.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational Research: Planning, conducting, and Evaluating Quantitative*. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Çoban, A. ve Akgün,R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psiko Sosyal Durumlarının Saptanması ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2), 63-78.
- Dolu, O. (2011). *Suç teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. (3.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Durkheim, E. (1947). *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press.
- Görgülü ve Cankurtaran Öntaş, Ö. (2013). Hükümlülerin Suç Davranışının Nedenlerine ve Suç Davranışı Risk Faktörlerine İlişkin Düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 24, (2).
- Güllü, İ. ve Yıldırım, K. (2016). Alt Kültür Gruplarında Suç ve Toplumsallaşma İlişkisi: Karaman Çingeneri Örneği. *Transnational Press London Border Crossing*. 6 (1), 46-78.
- Gürtuna, O. (2009). *Cezaevinde Kadın Olmak Ve Cezaevinin Kadın Bakış Açısıyla Sosyolojik Değerlendirmesi: Ankara Sincan Kadın Kapalı Cezaevi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İçli, T. (1994). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İçli, T.G.(2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- İçli, T. ve Öğün A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 5 (2).
- İçli,T., Arslan, Z., Başpınar, T., Bahtiyar, M., Dinler, V. ve Altay, A. (2007). *Türkiye'nin Suçlu Profili:*

- Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri*. Zühtü Arslan (yürütücü). Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı.
- İçli, T.G., Altay, A., Başpınar, T. ve Bahtiyar, M. (2011). *Türkiye’de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler*. Ankara: Ertem Basım. Polis Akademisi Yayınları.
- İçli, T.G. (2013). *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yay.
- İl, S. (1990). *Türkiye’deki Kadın Suçluların Genel Özellikleri Ve İnfaz Sürecindeki Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2).
- Kızmaz, Z. (2013). Modernleşme ve Suç: Kuramsal Açından Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23 (1), 229-240.
- Kling, J. R., Ludwig, J. ve Katz, L. F. (2005). Neighborhood Effects On Crime For Female And Male Youth: Evidences From A Randomized Housing Voucher Experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 120, 87-130.
- Nazlıdır, M. (2010). *Kasten Adam Öldürme ve Teşebbüs Suçlarında Psiko Sosyal Özelliklerin İncelenmesi: Suç Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ortaköylü, L., Taktak, Ş., Balcıoğlu, İ. (2004). Kadın ve suç. *Yeni Seymposium*. 42 (1), 13-19.
- Özcan, N. (1996). *Feminist Bakış Açısından Türkiye’de Kadın Suçluluğu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdoğan, Ö. (2005). *İsimsiz Hayatlar: Manevi ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma ve Öze Dönüş*. (1.Basım). Ankara: Lotus Yay.
- Saruç, S. (2013). *Kadın hükümlüler: Cezaevi yaşantısı ve Tahliye Sonrası Gereksinimler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Saruç, S. (2014). Türkiye’de Kadın Hükümlüler: Kadın Hükümlülerin Profili ve Suçluluğa Etki Eden Olguların Analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 25 (1).
- Saygılı, S. ve Aliustaoğlu, F.S. (2009). Şiddet İçerikli Suç İşleyen Kadın Olguların Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi*.23 (1).
- Shaw, C. R. ve McKay, H.D. (1972). *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Third Edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Shoemaker, D. J. (1990), *Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior*. New York: Oxford Univ. Press.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2012). *Şiddet Sarmalındaki Hükümlü Kadınların Demografik Özellikleri: Sincan ve Delice Cezaevi Örnekleri*. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Temurçin, K. ve Haydaroğlu, İ. (2017). Kadın Suçluluğu Üzerine Bir Araştırma: Mardin ve Antalya Kapalı Cezaevleri Örneği. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ağustos 2017, (41), 197-211.
- Vito, G. ve R. Holmes, R. (1994). *Criminology: Theory, Research Policy*. California: Wadsworth Publishing.
- Whyte, W.F. (1963). Street corner society: the social structure of an italian slum. *Social Research: IA Case Approach*, (Ed.), Matilde White Riley. N. Y: Harcourt, Brace and World. 44-57.

Whyte, W.F. (2017). *Köşebaşı Toplumu: Bir İtalyan Kenar Mahallesinin Toplumsal Yapısı*. Ankara: Heretik Yayınları.

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070 (Erişim tarihi: 21.04.2016).

biruni.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul, (Erişim tarihi: 14.10.2016).

<http://www.cte.adalet.gov.tr>, (Erişim tarihi: 21.04.2016).

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, (Erişim tarihi: 12.10.2016).

<https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-1.pdf>, (Erişim tarihi: 06.07.2022).